

ประสบการณ์อันอุดม

ท่านมหาตมะคานธีกล่าวว่า “ถ้าคุณเรียนจากตำรา คุณได้ความรู้
แต่ถ้าคุณเรียนจากประสบการณ์ คุณได้ปัญญา”

ในสมัยพุทธกาลมีสำนักอาจารย์ใหญ่อยู่ ๗ สำนัก สำนักพระพุทธองค์เป็น ๑ ใน ๗ มีข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่าง ๖ กับ ๑ คือ อีก ๖ สำนัก สอนจากสิ่งที่คิดนึกคาดเดาเอา เช่น โลกเที่ยงไม่เที่ยง โลกมีที่สูงสุดหรือไม่มีที่สูงสุด กรรมเก่าแต่ชาติปางก่อน โนนก็ไม่ใช่ นีก็ไม่ใช่ แต่พระพุทธองค์สอนจากประสบการณ์ คือลงมือปฏิบัติและได้ผลจากการปฏิบัติแล้วจึงเอามาสอน สิ่งที่ทรงเอามาสอนนั้นได้มาจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจริงๆ จึงไม่มีติดขัด ทะลุทะลวง สรรพสิ่งและกาลเวลา ดังที่กล่าวว่า **สันทิฏฐิโก** คือ ฟังรู้ได้ด้วยตนเอง (จากการลงมือปฏิบัติหรือประสบการณ์) และ **อกาลิโก** คือไม่เลือกกาลเวลา ส่วนวาทกรรมที่ไม่มีฐานจากประสบการณ์ระเห่หายไปหมด

ชีวิตกับการเดินทางไกลของคุณหอมอำพลเล่มนี้ คือบันทึกประสบการณ์ที่มีค่ายิ่ง ถ้ามว่าประสบการณ์อะไร คำตอบคือ **ประสบการณ์ในการจัดการการพัฒนา**

ในระดับและเรื่องต่างๆ เช่น ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน สาธารณสุขจังหวัด ผู้อำนวยการสถาบันพระบรมราชชนก ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.) ซึ่งต้องขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในการสังเคราะห์งานปฏิรูประบบสุขภาพออกมาเป็นร่างกฎหมาย และพยายามให้ร่างกฎหมายได้รับการรับรองเป็นพระราชบัญญัติ ซึ่งเป็นงานที่ยากสุดๆ การเป็นเลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เป็นเลขานุการรัฐมนตรี เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติ เป็นประธานคณะกรรมการปฏิรูปสังคมในสภาพปฏิรูปแห่งชาติ บนเส้นทางชีวิตเช่นนี้ถ้าไม่เรียกว่าประสบการณ์อันอุดมก็ไม่รู้ว่าจะเรียกว่าอะไร

คำถามก็คือว่า ประสบการณ์อันอุดมอันมีค่ายิ่งต่อการพัฒนาประเทศไทยของคุณหอมอำพลนี้จะใช้ทำอะไรต่อไป

การจะเห็นคำตอบต่อคำถามนี้ต้องพิจารณาบริบทของการพัฒนาประเทศไทย

ประเทศไทยติดกับอยู่ในสภาวะวิกฤติ เปรียบเสมือนเครื่องบินที่บินไม่ขึ้นเพราะน้ำหนักหน่วง (load) มีมากแต่พลัง (energy) ที่จะจุดให้บินขึ้นมีน้อย ถ้าเทียบกับประเทศสิงคโปร์จะเห็นชัด สิงคโปร์ไม่ทรัพยากรธรรมชาติเลย แต่กลับเจริญรุ่งเรือง มีเศรษฐกิจดี ผู้คนมีความรู้ มีวินัย มีคอร์รัปชันน้อย มีความปลอดภัยสูง ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติมากอย่างเทียบกันไม่ได้เลยกับสิงคโปร์ แต่กลับมีความยากจนสูง และมีปัญหาต้อยพัฒนาสารพัด สิงคโปร์กับไทยมีอะไรที่ต่างกัน

สิงคโปร์คนมีคุณภาพสูง และมีความสามารถในการจัดการเพียบ

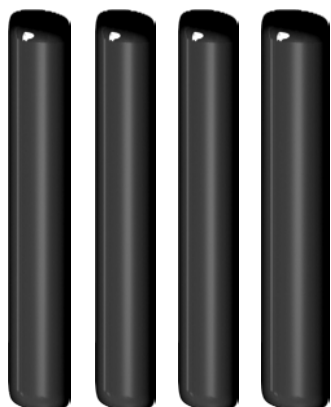
ไทย คนมีคุณภาพต่ำ ความสามารถในการจัดการเกือบไม่มีเลย ถึงมีทรัพยากรมาก แต่ถ้าจัดการไม่เป็นประเทศก็อัปจน การจัดการเป็นอิทธิบัญญัติหรือปัญญาที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ดังที่กล่าวกันว่า “การจัดการทำให้สิ่งที่เป็นไปไม่ได้เป็นไปได้” – **Management makes the impossible possible**

แต่การจัดการก็เป็นภูมิปัญญาที่เกือบจะหายไปจากสังคมไทยโดยสิ้นเชิง
เพราะ ความเป็นระบบราชการ และระบบการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้
จากการท่องวิชามากกว่าเรียนรู้จากการปฏิบัติ

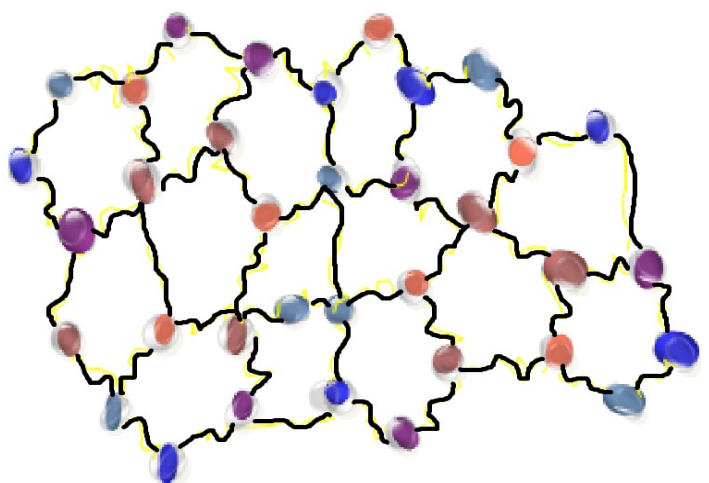
ระบบราชการเป็นระบบการควบคุมไม่ใช่ระบบการพัฒนา มุ่งเน้นการบริหารกฎระเบียบมากกว่ามุ่งสัมฤทธิ์คติ ซึ่งต้องการการจัดการ การเรียนโดยการท่องวิชาเป็นวิชาๆ ทำให้คนไทยจัดการไม่เป็น เพราะจะจัดการเป็นต้องเรียนรู้จากการปฏิบัติ

ความเป็นทางการที่ครอบงำไปทั้งประเทศจึงเป็นระบบที่ไม่ cost-effective คือมี cost หรือต้นทุนสูงแต่ให้ผลน้อย บริษัทใดที่มีต้นทุนสูงแต่ให้ผลน้อยจะเจ๊งลูกเดียว ประเทศก็เช่นเดียวกัน เกิดสภาพที่เรียกว่ารัฐล้มเหลว คือทำอะไรๆไม่สำเร็จ

ในท่ามกลางสิ่งที่เรียกว่า **อสังคตของความเป็นทางการ** ต้องมี **รุ่งอรุณของความไม่เป็นทางการ** ความเป็นทางการนั้นมีโครงสร้างแนวตั้งเน้นการใช้อำนาจ ความไม่เป็นทางการเป็นโครงสร้างเครือข่ายเน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ โครงสร้างทางตั้งเป็นทุกขสัมพันธ์และมีประสิทธิภาพต่ำ เป็นเผด็จการไม่ใช่ประชาธิปไตย โครงสร้างเครือข่ายเป็นสุขสัมพันธ์และมีประสิทธิภาพสูง เป็นเนื้อแท้ของประชาธิปไตย เพราะมีความเสมอภาค ภาราตรภาพ และสามัคคีธรรม

ความเป็นทางการ เป็นโครงสร้างแนวตั้ง
เน้นการใช้อำนาจ

ความไม่เป็นทางการ เป็นโครงสร้างเครือข่าย
เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

ตามกฎธรรมชาติประเทศจะต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด เพื่อความอยู่รอดความเป็นทางการจึงต้องอวดพร้อมๆกับรุ่งอรุณของโครงสร้างเครือข่าย

งานปฏิรูประบบสุขภาพเป็นคานงัดในการหยุดบังเกิดโครงสร้างเครือข่ายเพื่อประสิทธิภาพใหม่ประเทศไทย

ประสบการณ์และจุดแข็งของคุณหมออำพลอยู่ตรงนี้ คือจัดการให้เกิดโครงสร้างเครือข่ายอนาคตของประเทศอยู่ตรงนี้ อนาคตของคุณหมออำพลอยู่ตรงนี้

เครือข่ายพัฒนาประเทศไทยในด้านต่างๆอย่างหลากหลายจะเกิดขึ้นองกวม เต็บโต ไปเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด เครือข่ายจะมีชีวิตอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ขยายตัวและยกระดับคุณภาพขึ้นอย่างต่อเนื่อง เราทุกคนอาจจะอยู่ ณ จุดใดจุดหนึ่งในเครือข่าย อาจเป็นปัจเจก หรือเป็น node หรือเป็น networks ไปพร้อมๆกัน ไม่มีใครเกษียณอายุจากอะไร เพราะโครงสร้างเป็นอมตะไม่มีวันตาย

ฉะนั้น ถึงแม้คุณหมออำพลจะครบวาระการเป็นเลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ก็เพียงสมมติอย่างหนึ่ง แต่ความจริงก็คือยังอยู่และถักทอเครือข่ายพัฒนาประเทศไทย อันมีแต่จะเติบโตองกวมแผ่ไพศาลด้วยความจริง ความดี ความงาม เป็นนิรันดร

ประเวศ วะสี

๑๐ เมษายน ๒๕๕๙